

Přechod do dospělosti : odchod dětí z domova rodičů ve vybraných zemích střední Evropy

Úvod, cíle práce

Úvod

- Zvýšený zájem o koncept přechodu do dospělosti byl vyvolán změnami v reprodukčním a rodinném chování od počátku 60. let 20. století v západní Evropě.
- Diplomová práce se zabývá odchodem dětí z domova rodičů ve střední Evropě v období druhé poloviny 20. století.
- Premisa:
 - v důsledku shodného politického systému ve vybraných zemích bude sledován podobný vývoj procesu přechodu do dospělosti.
 - v důsledku odlišného dlouhodobého kulturně-historického vývoje budou vybrané země vykazovat jistá specifika.

Cíle práce

- Analýza vybraných faktorů a jejich vliv na odchod od rodičů jednotlivě ve sledovaných zemích.
- Porovnání časování odchodu od rodičů ve vybraných zemích.
- Zjištění pořadí a časování vybraných událostí přechodu do dospělosti (ukončení studií, začátek společného soužití s partnerem, vstup do manželství a narození prvního dítěte) ve vybraných zemích.

Metodologie a zdroje dat

Metoda

Analýza přežití (*survival analysis*).

- V práci byl použit neparametrický (Aktuárský a Kaplan-Meierův odhad) a semi-parametrický model (Coxova regrese proporcionálních rizik).

Data

Šetření reprodukce a rodiny (*Fertility and Family Survey*).

- Mezinárodní projekt, který byl proveden v 90. letech minulého století ve vybraných členských státech Ekonomické komise Spojených národů pro Evropu (UNECE).

Proměnné

- Studovaná proměnná v modelu: *délka setrvání ženy v domově rodičů*. Pro podrobnější analýzu byly použity nebo zkonstruovány vysvětlující proměnné:
 - Kohorty, víra, rozvod rodičů, počet sourozenců, velikost bydliště do věku 15 let, vzdělání v době odchodu dětí z domova rodičů, vzdělání jako proměnná měnící se v čase.

Metodické poznámky

- Úprava matice dat z důvodu mezinárodního srovnání; pro analýzu je nutné, aby ve vzorku vystupovaly:
 - Shodné kohorty* - vybrány byly ženy narozené v letech 1952-1972.
 - Kohorty musí být vystaveny po stejnou dobu riziku* - z časového hlediska bylo polské FFS uspořádáno jako první, tj. v prosinci 1991, v bývalém Východním Německu a v České republice proběhlo šetření později (7/1992 a 12/1997); z tohoto důvodu došlo k úpravě vzorku.

Vybrané výsledky - analýza za jednotlivé země

Německá demokratická republika

- Lze použít označení „early-leavers“; mladí lidé odcházejí velice brzy z domova rodičů.
- Do 25 roku věku již necelých 90 % žen odešlo z domova rodičů.
- Polovina žen odešla od rodičů v necelých 21 letech.

Česká republika

- Do věku 25 let odešlo okolo 80 % žen od rodičů.
- Polovina žen odešla od rodičů v 21 letech.
- Zkoumaný soubor českých žen se odlišuje od ostatních dvou vybraných zemí tím, že byly ve výběrovém šetření konajícím se v roce 1997 tázány i ženy narozené v letech 1973-1982. Výsledky napovídají tomu, že již v 90. letech byly v postkomunistických zemích zaznamenány změny v reprodukčním a rodinném chování. Ženy narozené v letech 1973-1982 měly o 27,5 % menší riziko odchodu od rodičů.

U všech analyzovaných zemí bylo za pomoci Coxovy regrese zjištěno větší riziko k odchodu od rodičů u žen: s více sourozenci a s nižším vzděláním;

u polských žen:

narozených v letech 1952-1963 (starší kohorty)
vyřstávajících ve venkovských oblastech

u českých žen:

pocházejících z neúplných rodin
narozených v letech 1952-1973 (starší kohorty)

u východoněmeckých žen:

pocházejících z neúplných rodin
nevěřících

Výsledky II - komparativní analýza odchodu dětí z domova rodičů ve vybraných zemích

Data jednotlivých vzorků byla metodicky upravena tak, aby mohlo být provedeno mezinárodní porovnání.

Výsledky II a - časování odchodu dětí z domova rodičů

Na základě mezikvartilového rozpětí lze konstatovat:

- Událost odchodu dětí od rodičů je v ČR a NDR koncentrována do relativně krátkého časového intervalu, proces odchodu od rodičů je homogenní.
- Naopak v Polsku se jedná o proces relativně heterogenní, období je dvojnásobně dlouhé.

Zjištěno:

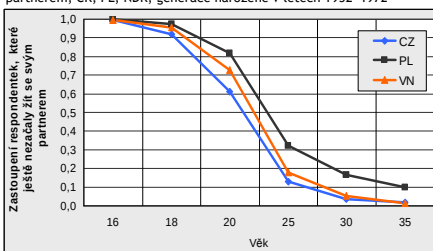
- Východoněmecké ženy měly téměř vždy větší riziko odchodu od rodičů.
- Polské ženy měly naopak téměř vždy nejmenší riziko odchodu z domova rodičů.
- Nejsilnější faktory, které vytváří největší rozdíly v odchodu od rodičů mezi zeměmi, byly počet sourozenců a vzdělání.
- Statisticky významné rozdíly byly nalezeny především mezi polskými ženami na jedné straně a českými spolu s východoněmeckými na druhé straně.

Výsledky II b - časování a synchronizace jednotlivých událostí procesu přechodu do dospělosti

Hledisko časování

Zjištěno:

Zastoupení žen, které v daném věku nezačaly žít společně se svým partnerem, ČR, PL, NDR, generace narozené v letech 1952-1972

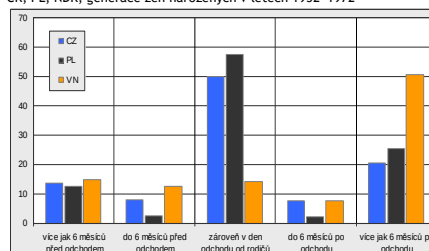
Ke stěžejní studované události, tj. odchodu dětí od rodičů, docházelo nejprve u žen ve Východním Německu. K dalším procesům (ukončení studií, začátek společného soužití s partnerem, vstup do manželství

a narození prvního dítěte) docházelo nejprve u žen v České republice. U polských žen docházelo z hlediska časování ke všem sledovaným událostem nejpozději.

Hledisko posoupnosti

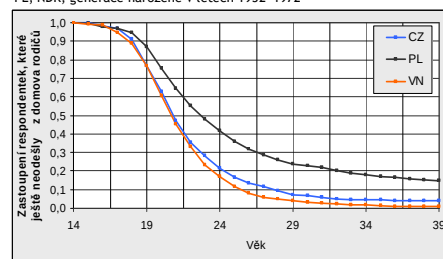
Zjištěno:

Posoupnost událostí „vstup do manželství“ s „odchodem od rodičů“, ČR, PL, NDR, generace žen narozených v letech 1952-1972

Přesto lze říci, že narození dítěte souviselo s prvními kroky osamostatňování se. U jedné třetiny českých žen došlo k narození dítěte do půl roku po svatbě.

Kumulativní zastoupení žen, které ještě neodešly z domova rodičů ČR, PL, NDR, generace narozené v letech 1952-1972

U všech žen docházelo téměř ve stejné intenzitě shodně k odchodu od rodičů a ke společnému soužití s partnerem, nejméně u východoněmeckých a nejvíce u českých žen. U českých a polských žen docházelo shodně také k odchodu od rodičů a uzavření manželství. Tato skutečnost nebyla vysledována u východoněmeckých žen, ty uzavíraly sňatek s partnerem více jak 6 měsíců po odchodu od rodičů. U narození prvního dítěte není sledován tak těsný vztah jako u předchozích událostí.